Andrius Šležas, Aistė Ragauskaitė

Pylimo gatvė 57A

2021 m. Pylimo g. 57A pastato viduje, kuriame planuojama įrengti rūsį ir pritaikyti gyvenamajai paskirčiai, atlikti detalieji tyrimai. Esamas pastatas pastatytas XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje istorizmo laikotarpiu kaip arklidės ir vežiminės. Tyrimų vieta patenka į Vilniaus senamiesčio bei jo istorinio priemiesčio – Rūdininkų – Aštriojo galo – ribas, netoli vienos seniausių Vilniaus turgaviečių, dabar vadinamos Halės turgumi. Ši priemiesčio teritorija intensyviau imta urbanizuoti tik nuo XIX a., nugriovus Vilniaus gynybinę sieną. Tuomet ji vis dažniau buvo užstatoma mūriniais pastatais.

Archeologiniai tyrimai Pylimo g. 57A pastate ir greta jo vykdyti ne kartą (1 pav.): 2017 m. D. Antropikaitė ištyrė 6 šurfus, iš viso 9 m^2 plotą. Aptikti tik piltinės kilmės sluoksniai su XVII–XX a. radiniais (*LIIR*, f. 1, b. 8484). 2018–2019 m. Sodų g. 6 S. Širvydaitė-Šliupienė ištyrė 20 šurfų, detaliai ištyrė 250 m^2 plotą. Fiksuotas XVI–XIX a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 450–453*)*. 2016 m. Sodų g. 6 E. Butėnas ištyrė 12 šurfų, 73 m^2 plotą, aptiko XVII–XVIII a. sluoksnį (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 348–349). 2016 m. Pylimo g. 57 P. Dobeikio žvalgytame plote 11,78 m^2 fiksuoti XX a. II pusės sluoksniai (*LIIR*, f. 1, b. 7786). 2011 m. L. Kvizikevičius dujotiekio klojimo metu aptiko

1 pav. Tyrimų vietos situacinis planas: 1 – 2020 m. tyrimų vieta; 2 – 2017 m. D. Antropikaitės tirti šurfai; 3 – 2018 m. S. Širvydaitės-Šliupienės tirti šurfai; 4 – 2019 m. S. Širvydaitės-Šliupienės detalieji tyrimai; 5 – 2016 m. E. Butėno tirti šurfai; 6 – P. Dobeikio žvalgytas plotas; 7 – 2012 m. R. Šmigelsko žvalgytas plotas; 8 – 2011 m. L. Kvizikevičiaus žvalgytos transėjos; 9 – 2001 m. D. Luchtanienės žvalgytas plotas. A. Ragauskaitės brėž.

Fig. 1. Plan of the excavation area: 1 – 2020 excavation area; 2 – 2017 test pits by D. Antropikaitė; 3 – 2018 test pits by S. Širvydaitė-Šliupienė; 4 – 2019 excavation by S. Širvydaitė-Šliupienė; 5 – 2016 test pits by E. Butėnas; 6 – area surveyd by P. Dobeikis; 7 – area surveyd by R. Šmigelskas in 2012; 8 – utility trenches surveyed in 2011 by L. Kvizikevičius; 9 – area surveyed by D. Luchtanienė in 2001.

piltinius sluoksnius su XVII–XX a. radiniais (*LIIR*, f. 1, b. 5760).

Pylimo g. 57A 6 perkasomis ištirtas bendras apie 235 m^2 plotas. Tyrimų metu atidengti esamo pastato pamatai, ištirtas 1,9–4,45 m storio kultūrinis sluoksnis, susiformavęs pastato statybos metu XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje. Nuo žemės paviršiaus glūdėjo 1,7–4 m storio XIX–XX a. pabaiga datuojami piltinės kilmės kultūrinio sluoksnio horizontai su XVI–XX a. radiniais ir gyvulių kaulų fragmentais. Po jais slūgsojo sąnašinės kilmės apie 8–45 cm storio gelsvos spalvos rupus smėlis su pavieniais XVII–XIX a. buitinės keramikos fragmentais. Pirminis paviršius – pilkos spalvos gruntas antropogeninės veiklos nesuardytose vietose susiformavęs ir išlikęs vidutiniškai nuo 5 cm iki 10 cm storio. Po juo pasiektas nejudintas tankus geltonas smėlis – įžemis (P pastato dalyje apie 1,9–2,72 m gylyje, Š dalyje 3,9–4,45 m gylyje). Perkasoje 1 (pastato P dalyje) nuo 55 cm gylio (žemės paviršiaus) aptikta ūkinės paskirties nedidelės patalpėlės liekanų, sudarytų iš

2 pav. Perkasoje 1 atidengtos iš plytų sumūrytos struktūros vaizdas iš V. A. Ragauskaitės nuotr.

Fig. 2. A view of the brick structure unearthed in trench 1, from the W.

3 pav. Tyrimų metu aptikti ypatieji radiniai: 1 – papuošalo fragmentas iš kaulo; 2 – kniedė; 3 – Škotijos karalystės Karolio I terneris, 163? m., bilonas; 4 – vėrinio fragmentas su stiklo karoliukais; 5 – saga iš kaulo; 6 – antspaudas su hebrajiškais rašmenimis. L. Kajotos nuotr.

Fig. 3. Finds of special significance: 1 – a fragment of a bone ornament; 2 – a rivet; 3 – a Charles I turner, Scotland, 163?, billon; 4 – a fragment of a glass-bead necklace; 5 – a bone button; 6 – a seal inscribed in Hebrew.

plytų mūro sienelių kampinės dalies ir grindų ar dugno fragmento (2 pav.). Sienelės mūrytos be pamato, tiesiai ant grindų iš gelsvos spalvos plytų, kurių matmenys: 24,5x6,5 cm, 25,5x12,5x 6,5 cm. Jos rištos kietu cemento skiediniu. Grindų fragmentas suklotas ant grunto iš antrinio panaudojimo puspl yčių, nerištų jokia medžiaga, jų viršus vietomis užtrintas kalkiniu skiediniu. Struktūra datuojama XX a. I puse ir siejama su pastate vykusiomis rekonstrukcijomis.

Iš viso surasti ir inventorinti 2423 vienetai radinių, kurių didžiąją dalį sudaro puodai ir puodynės, lėkštės, dubenys, dangtelių dalys, būdingos XVII ir XVIII a. Iš statybinės keramikos daugiausia surasta plokštinių ir karnizinių koklių fragmentų, dengtų žalia glazūra. Ypačiųjų radinių grupėje vyrauja variniai Lenkijos karalystės ir LDK Jono Kazimiero šilingai (1661, 1664, 1666 m.) ir variniai Švedijos Livonijos Kristinos šilingai (1654, 1655, 1661 m.). Taip pat paminėtinas rastas Škotijos karalystės Karolio I terneris (163? m.), papuošalo fragmentai, saga iš kaulo, kniedė antspaudas su hebrajiškais rašmenimis (3 pav.). Užrašas ant antspaudo užrašytas hebrajų bei aramėjų kalbomis ir išvertus skamba taip: „rabino Zavelio ir rabino Davido seminarijos, studentų studijų grupės antspaudas“ (iš hebrajų ir aramėjų kalbos vertė prof. Mordechai Zalkinas (*Ben–Gurion University of the Negev*), dr. Vladimiras Levinas (*Hebrew University of Jerusalem*) ir dr. Jonas Seligmanas (*Israel Antiquities Authority*)). Šis antspaudas priklausė Toros studijų grupei, veikusiai Zavelio sinagogoje (Gėlių g. 6). Žinoma, kad jai priklausė keli aplink esantys sklypai, galbūt vienas iš jų buvo ir Pylimo g. 57.

Pylimo Street 57A

In 2021, a comprehensive excavation was conducted on the premises of Pylimo Str. 57A, Vilnius, in a former stable and carriage house dating to the late 19th–early 20th centuries. The excavation consisted of six trenches excavated down to sterile soil, covering a total of 235 m^2 (Fig. 1). The interior of the building contained an archaeological layer measuring 1.9–4.45 m in thickness, formed as a result of construction works. The S end of the building contained a utility room dated to the first half of the 20th century (Fig. 2). The redeposited fill contained animal bone fragments, 2,533 pieces of 17th- and 18th-century domestic and structural pottery, and 110 finds of special significance (Fig. 3).

Andrius Šležas, Aurimas Steponkus

Polocko gatvė 7A

2021 m. KVP atliko detaliuosius tyrimus Vilniaus senamiesčio teritorijoje, istoriniame Užupio priemiestyje, Polocko g. 7A sklypo Š dalyje. Anksčiau sklypas tirtas 3 kartus – 2012 m. D. Antropikaitė atliko žvalgomuosius tyrimus, ištyrė 3 šurfus. Iki 0,7–2,5 m gylio fiksuoti XIX–XX a. piltiniai žemės sluoksniai, suformuoti niveliuojant paviršių ar tvarkant teritoriją. Šurfe 1 (labiausiai į Š nutolusi 2012 m. tyrimų vieta) po piltiniais XIX–XX a. sluoksniais maždaug 2,3 m gylyje aptiktas siauras XVII a. horizontas (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 461–463). Siekiant patikslinti kultūrinio sluoksnio stratigrafiją Polocko g. 7A sklypo Š dalyje, 2014 m. K. Minkevičius žvalgė 4 m^2 plotą – iš viso 2 šurfus. Tyrimai nebuvo rezultatyvūs, archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar struktūrų neaptikta (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 635, nr. 391). 2014 m. L. Kvizikevičius sklype vykdė detaliuosius tyrimus bei žvalgymus P ir centrinėje minėto sklypo dalyse, bendrame 827 m^2 plote. Jų metu nustatyta, kad per sklypo vidurį ėjo natūrali griova,